

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА
ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 1

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 1. – 704 с.
ISBN 978-617-8763-15-2**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-15-2

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Гончарук Владислава Ігорівна

СОЦІЛЬНІ МЕРЕЖІ ТА МЕСЕНДЖЕРИ ЯК ЦИФРОВІ ОБ'ЄКТИ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ У ЗЛОЧИНАХ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВЕРБУВАННЯМ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЄЮ ОСІБ.....636

Дрига Єлизавета Вадимівна

КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛ «ЧОРНОГО РИНКУ» ЗБРОЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....638

Єрофеева Ольга Сергіївна

ПРИЧИНИ ЗЛОЧИННОГО ПОСЯГАННЯ В КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕННЯХ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗАВОЛОДІННЯМ СПАДКОВИМ МАЙНОМ.....641

Загородній Андрій Ігорович

ЦИФРОВА ПЛАТФОРМА ДЛЯ КООРДИНАЦІЇ ДІЙ СЛІДЧОГО, ОПЕРАТИВНОГО ПРАЦІВНИКА ТА ЕКСПЕРТА.....643

Зюба Юлія Анатоліївна

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИСТОСТІ ЗЛОЧИНЦІВ, ПРИЧЕТНИХ ДО ВЧИНЕННЯ КОРИСЛИВИХ ЗЛОЧИНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО АБО НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ.....646

Кіліміченко Сергій Олегович

ДО СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....648

Кіліміченко Христина Юріївна

ВИКОРИСТАННЯ ЕМОЦІЙНИХ ЧИННИКІВ І СІМЕЙНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ПІД ЧАС ДОПИТУ ЖІНОК, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬ ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ДОПУСТИМИЙ ТАКТИЧНИЙ ПРИЙОМ ЧИ ЗАБОРОНЕНИЙ ЗАКОНОДАВСТВОМ.....651

Ляховецький Сергій Олександрович

ДО ПОНЯТТЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА.....654

Манжос Кирило Олегович

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ СПОСОБІВ ВЧИНЕННЯ ШАХРАЙСТВ656

Мунтяну Юліан Іванович

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТИПОВИХ СЛІДЧИХ СИТУАЦІЙ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗАХОПЛЕННЯ ЗАРУЧНИКІВ.....658

Паламарчук Олексій Олександрович

ЗНАЧЕННЯ ТАКТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КВАРТИРНИХ КРАДІЖОК, ВЧИНЕНИХ ОРГАНІЗОВАНИМИ ЗЛОЧИННИМИ УГУРУПОВАВАННЯМИ.....661

Радецький Сергій Віталійович

ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ПРОТИ ЖУРНАЛІСТІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ.....664

Стародубов Олександр Сергійович

ТАКТИЧНА ОПЕРАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОКАЗОВОЇ ЗАВЕРШЕНОСТІ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ.....667

Черниш Юрій Петрович

ДО ПОНЯТТЯ СУТНОСТІ СЛІДЧОЇ СИТУАЦІЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КОНТРАБАНДИ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ.....670

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ.....675

- відображуваність: дії користувачів залишають цифрові сліди (історію повідомлень, геолокацію, час активності);
- зв'язок зі злочинном: використовуються для пошуку, вербування, координації чи експлуатації осіб.

Отже, соціальні мережі і месенджери містять доказову інформацію, що дає змогу ідентифікувати дані та осіб, причетних до злочину й відтворити способи комунікації. Цифрові сліди, залишені у процесі спілкування, створюють можливість для криміналістичного дослідження механізмів координації та структури злочинної діяльності трафікерів з визначенням ролей кожного з учасників. Таким чином, аналіз отриманої інформації з соціальних мереж і месенджерів стає ключовим інструментом у протидії вчинення злочинів, пов'язаних з вербуванням та експлуатацією осіб.

Список використаних джерел:

1. Швець Д. В., Кісіль З. Р., Кісіль Р.-В. В. Торгівля людьми під час воєнного стану в Україні: психологічні аспекти постраждалих. *Науковий журнал*. 2025. Вип. № 5. Ч. 3. С. 121. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/10/19-2.pdf>.
2. United Nations Office on Drugs and Crime. Global Report on Trafficking in Persons 2020. Vienna: UNODC, 2020. 214 p. URL: <https://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/Webstories2021/the-role-of-technology-in-human-trafficking.html>.

Ключові слова: вербування осіб, експлуатація осіб, соціальні мережі, месенджери, трафікінг, порушення прав людини, об'єкт криміналістичного дослідження, протидія трафікінгу.

Key words: recruitment of persons, exploitation of persons, social networks, messengers, trafficking, human rights violations, object of forensic research, combating trafficking.

Дрига Єлизавета Вадимівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології*

КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛ «ЧОРНОГО РИНКУ» ЗБРОЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Збройна агресія РФ проти України та запровадження правового режиму воєнного стану зумовили не лише докорінні зміни у функціонуванні державних інституцій, але й суттєву трансформацію криміногенної ситуації, зокрема у сфері незаконного обігу зброї. Інтенсифікація бойових дій, значне насичення території держави вогнепальною зброєю, боеприпасами та вибуховими речовинами, а також порушення усталених логістичних і контрольних механізмів створили об'єктивні передумови для активізації злочинної діяльності, пов'язаної з їх незаконним переміщенням.

Особливої актуальності набуває криміналістичний аналіз джерел походження та шляхів незаконного переміщення зброї, оскільки сучасна злочинна діяльність характеризується високим рівнем адаптивності, використанням новітніх технологій маскування та активною цифровізацією комунікацій. Попри відсутність на теперішній час в Україні налагоджених та стабільних каналів незаконного переправлення зброї за кордон, про що свідчить як практика вітчизняних правоохоронних органів, так і дослідження іноземних експертів [1; 2], все-таки спостерігаються поодинокі випадки контрабанди зброї з України до країн Європи та масові факти вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом зброї та боєприпасів до неї в межах території нашої держави. Така ситуація замкнутого «чорного ринку» зброї в Україні, як зазначає Ю. О. Пресь, породжує накопичення значних обсягів нелегальної зброї як у цивільного населення, так і представників кримінального середовища [3, с. 526], що негативно позначається на безпековій ситуації у країні як вже сьогодні, так і у перспективі.

Слід відзначити, що саме з 2014 року в Україні почала загострюватися ситуація, пов'язана із функціонуванням «чорного ринку» зброї. Збройна агресія РФ проти України та виникнення територій проведення антитерористичної операції породило першу хвилю масштабного надходження нелегальної зброї, боєприпасів до неї та вибухових пристроїв і речовин на вітчизняний «чорний ринок» зброї. Починаючи з 2022 року дані тенденції лише посилюються, що породило нові виклики для вітчизняної правоохоронної системи. У цьому контексті виникає потреба у формуванні сучасного криміналістичного підходу до дослідження джерел нелегального надходження зброї, а також вироблення дієвих механізмів попередження та виявлення усіх проявів злочинної діяльності, пов'язаних із незаконним обігом вогнепальної зброї.

Аналіз матеріалів слідчої та судової практики, а також інформаційних повідомлень, розміщених у мас-медіа із посиланням на правоохоронні органи свідчить, що ключовими джерелами формування «чорного ринку» зброї в Україні в умовах воєнного стану виступають канали, безпосередньо пов'язані із зонами бойових дій, військовою інфраструктурою та вторинним перерозподілом вже незаконно вилученої з легального обігу зброї. При цьому простежується тенденція до ускладнення механізмів її надходження у незаконний обіг.

Зокрема, одним із основних джерел є трофейна зброя російського походження, що вивозиться із зони ведення бойових дій. Така зброя потрапляє у незаконний обіг унаслідок її привласнення учасниками бойових дій або іншими особами, які мають доступ до районів активних бойових зіткнень чи залишених позицій противника. Особливістю цього джерела є відсутність належного обліку та контролю за такою зброєю, так як достеменно неможливо встановити її кількість та види.

Іншим джерелом «чорного ринку» виступає зброя з об'єктів військової інфраструктури, зокрема складів, баз зберігання, з яких вона може незаконно вилучитися злочинцями унаслідок списання, формальної видачі чи під час транспор-

тування. У таких випадках протиправна діяльність нерідко має ознаки організованості, передбачає наявність попередньої підготовки, розподілу ролей між учасниками та використання службового становища окремих осіб.

Окрему групу становить так звана «вторинна циркуляція» зброї, яка вже потрапила до незаконного обігу та надалі багаторазово перепродається, передається між учасниками кримінального середовища або використовується як засіб розрахунку. Така зброя може тривалий час незаконно зберігатися у певних осіб та потрапляти на «ринок» у залежності від ситуації та особистих обставин її «власника».

Важливим джерелом поповнення «чорного ринку» також є зброя, що зазнала переробки або була зібрана з окремих частин. У сучасних умовах фіксуються випадки конверсії травматичної, сигнальної або пошкодженої зброї у робочу вогнепальну, а також збирання бойової зброї із окремих деталей.

Ще одним умовно «традиційним» джерелом «чорного ринку» є зброя, яка була викрадена у працівників правоохоронних органів або цивільних осіб, які мають офіційний дозвіл на придбання, носіння та володіння зброєю. Дане джерело є менш масштабним за кількістю, однак характеризується певними особливостями, пов'язаними зі способами незаконного набуття такої зброї та її станом.

Таким чином, «чорний ринок» зброї в Україні в умовах воєнного стану формується за рахунок поєднання різномірних джерел, кожне з яких має власні механізми виникнення та специфічні ознаки. Їх комплексне дослідження дозволяє не лише оцінити стан криміногенної обстановки, але й виявити закономірності злочинної діяльності, пов'язаної із нелегальним обігом зброї та боеприпасів до неї, спрогнозувати найбільш вірогідні канали її транспортування та особливості збуту, що є необхідною передумовою для розроблення ефективних методів протидії проявам злочинності у зазначені сфері.

Список використаних джерел:

1. Жоден випадок контрабанди зброї за межі України не був зафіксований – МВС. *Ukrinform*. 18.04.2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3853894-zoden-vipadok-kontrabandi-zbroi-za-mezi-ukraini-ne-buv-zafiksovanij-mvs.html>
2. У порту штормить. Організована злочинність в Одесі після російського вторгнення. *Global Initiative Against Transnational Organized Crime*. 05.09.2023. URL: <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2023/09/Port-in-a-storm-Organized-crime-in-Odesa-since-the-Russian-invasion-GI-TOC-September-2023-UKR.pdf>
3. Пресь Ю. О. Особливості виявлення та розслідування незаконного обігу зброї та боеприпасів до неї в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 3. С. 526-528. URL: http://lsei.org.ua/3_2025/129.pdf

Ключові слова: незаконний обіг зброї, злочинна діяльність, національна безпека, «чорний ринок» зброї.

Key words: illegal arms trafficking, criminal activity, national security, «black market» in weapons.